

Խուլ փողոցը

հեղինակ՝ Անդրեյ Բիսով

թարգմանիչ՝ Անահիտ Խաչատրյան

Ամեն գարուն, ամառանոց տեղափոխվելով, ես տեղեկանում էի ձմռանը մեր փողոցում կատարված անցուղարձի մասին: Սա տարօրինակ փողոց է: Ոչ սկիզբ ունի, ոչ վերջ. ճահճամիջի արահետից հանկարծ լայնանում, ապա հիմ նավոր ու ծանրութեած ձգվում է տներով, այգիներով, հարևանների միջով ու մեկեն ընդհատվում լուսավոր, շեշտակի նեղացող փակուղով: Այնտեղ դատարկություն է՝ ծառերի արանքից երևացող երկնագույն ճեղքը: Իսկ ով այստեղ չի ապրում և առաջին անգամ կհայտնվի, անմիջապես չի կրահի, թե ի՞նչ է այնտեղ, ո՞ւր կորավ փողոցը: Իսկ այնտեղ զարդարանի է, վայրէջքը և... գետակը, մարգագետինը, գետափը: Բայց դրա համար պիտի ընդհուպ մոտենաս՝ մինչև վերջին քայլ դիտելով փողոցի վերջի լայնացող դատարկությունը ու նոր միայն կհասկանաս: Գուցե այն պատճառով է խուլ, որ ոչ վերջ ունի, ոչ սկիզբ: Ու այնտեղ, անամոք վ շտից հետո հայտնված երազի այդ կանաչող միջանցահովի մեջ ես տեսնում եմ բառը: Այսինքն բառի հետ իմ ներքին հայցքի առջև ձկնիկի պես կփայլկտա հենց այս անկյունը... Եվ ես նույնիսկ չեմ նկատի...

Այնտեղ մի տնակ կա, որն, ըստ երևույթին, այս կ յանքում արդեն չի կարող լինել: Տնակում ապրում են մարդիկ, որ այդպես էլ չեն կարողացել վատը դառնալ... Այդ նրանք են զրավել փողոցի կեսը՝ ստեղծելով իրենց փակուլ յակն ու նեղուցը, քանի որ հողամաս, որպես այդպիսին, չունեին, իսկ նրանց անհրաժեշտ էր ապրել տան շուրջը: Տունն էլ, ին տուն չէր, մեկի անտեր բառնիքն էր, ուր անհիշելի ժամանակներից բնակություն էր հաստատել բոլորին անծանոթ մի մարդ, բոլորից երկար էլ ապրել էր՝ այդպես էլ անծանոթ ու եկվոր մ նալով: Եվ թեպետ շուրջբոլորն ապրում են նրանից, անզամ ինձնից էլ ուշ, մինչև իսկ երեկ հայտնված մարդիկ, սակայն այս ուշեկներն այնպես համառորեն են կառուցում, իիմ նավորվում, զազարի ու մատների նմանվող հաստ ու բութ արմատներ արձակում, որ, անշուշտ, այդ նրանք են այստեղ ապրում՝ տղամարդն այսինչ կնոջ, կինը՝ այնինչ տղամարդու հետ, ո՞չ նա: Տնակը դուրս է մղվել փողոցի ծայրը: Դրա ողջ անհամաշափ հողամասը լաթակոր վերմակի պես ցած է սահել փողոցից՝ ձռքը թաթախելով գետակի մեջ... Բաղնիքի շուրջը քողտիկներ ու ցախանցներ են ծլել, որովհետև ժամանակն առաջ է գնում, ընտանիքն աճում է, և ոչ ոք չի հեռանում՝ զրավելով փողոցի կեսն ու զարիկող ակիակտորը: Նրանք իրենց տնտեսությունը, փոքրիկ մարգագետինը շրջափակել են ալիքաձև, թափանցիկ ձողերից շինած ցանկապատով, և նրանց թափանցիկ կ յանքը բոլորի աչքի առաջ է՝ ստվերու ու անձանաշելի. ցանցածոճը կախված, տաշտը մի

կողմ ընկած, ահա և միակ ածուն՝ փոքրիկ, ինչպես հողաթումբ, էնպես, զուտ ձևի համար գցված, որ էս աշխարհում բնակության իր ունենա, հազիվ պեծին տվող մի ածու՝ երկու գազար, երեք սամիթ ու մի արևածաղիկ՝ ծաղկաթմբի իրավունքով: Այն ջրել է պետք, ինչպես որ կատվիկին կաթ կամ շնիկին թերմացք է պետք տալ: Այդ հողաթմբից ի նշ ուտելիք, և, կարևոր, ոչ մի նյութական բարիք:

Այնտեղ լրություն է՝ չեն վիճում, չեն կռվում, չեն աղմկում, հաշիվներ չենմաքրում... ինչ-որ մեկը կճռվի ցանցածում, կմոռանա գիրքը, մեկը ոտարորիկ մարգագետին կելնի, կնայի տաշտին... ու վերջ: Համա թե կպարզեք՝ ով էր: Եվ շուրջը հաստատվող պրկված ու լիարյուն ողջ այս կյանքն ստիպվ ած էր հեռացնել այս անկ յունն իր գիտակցությունից, իր սեփական ոտնագությունների ոլորտից, որպես լուսապատկերի անտեսանելի մաս, որպես ձայնածավալի անլսելի մասնիկ, որպես չգոյություն: Քարացած ու անհարմար, իրենց հաստատած ու արմատավորած ձևերի միջով գնացող (այդպիսի երջանկության դժվար է հավատալ) մեկ այլ՝ միաժամանակ յա կյանքի պատահաբար մերկացած այս կտորը... Նայում են մեր միջով, մենք՝ նրանց: Եվ սա երկրի վրայի միակ տեղն է, ուր ինչ-որ բան է տեղի ունենում:

Հենց նա՝ հարբածն էլ, գնացքի տակ էր ընկել. սա էլ իմանում եմ այն կամ այս զարնանը, և այդպես կապրեմ ամռանը, կարծելով, թե նա կենդանի չէ: Սակայն ոչինչ չի փոխվել, անգամ մի բան էլ ամրապնդվել է ծայրամասի տնակում: Ես նրան ողջ-առողջ հանդիպում եմ աշնանը՝ անոտք, և զարմանում, որ նախկինում չեմ նկատել, որ անոտք է... Բայց սրանք երկու տարբեր պատմություններ են, և հայտնի չէ՝ ո՞րն է սկզբինը. գուցե սկզբում նա անոտք էր և հետո՝ է գնացքի տակ ընկել, դե իսկ հենց երեկ տեսա նրան ողջ-առողջ, թե՝ հակառակը, նրանց տարածքում ժամանակը հակադարձ ուղղությամբ է ընթանում՝ մեզ ընդառաջ կամ մեզնից ետ. չէ՝ որ մեզ համար ժամանակն անշարժ է, նրանց ժամանակն անցնում է մեր միջով, և շուտով թռողնիկը պապ կունենա: Այնտեղ՝ նրանց մոտ, երբեմ ն մարդիկ են ավելանում, ասես ինչ-որ մեկը սիրտ է անում ու վազելով անցնում նրանց կողմը՝ տե՛ս, ես այստեղ եմ, և երջանիկ դուրս է նայում ցանկապատի վրայով, որ վերջապես փախավ գլուխն ազատեց մեզնից: Այնտեղ բոլորը սիրում են, հերն անիծած՝ ով ինչ կմտածի... անհեթեթ կորուստ...

Բայց նրանք ևս ամուր են, ո՛չ մեզ, այլ՝ իրենց համար, իսկ նրանց ամրության խորքում, ինչպես նրանք մեր մեջ, ի՞նչ է ապրում: Այնտեղ չէ՝, արդյոք, այն ամպը, ուրկից երազում զալիս են սիրելի մեղյալները՝ պայմանավորվելու մեզ հետ, թե երբեմ ն կհանդիպենք, միայն ոչ մեկին չասես, իսկ դու, սիրուց պապանձված, չես էլ հասցնում ասել ուզած՝, և մատղ շուրթերիդ ես տանում՝ սո՞ւս, երկուսիս զաղտնիքն է... Որպեսզի առավոտյան դեմքիդ շուր ցողելիս նկատես առավոտը ու... այդ ի՞նչ էր, ինչ էր... Հանկարծ կմտաքերես, որ չի կարելի հիշել և կժպտաս. ձեր՝ քո ու նրանց զաղտնիքն է: Այնտեղ չի արդ յոք ապրում այդ ամենը՝ մի կերպ դիմանալով զարիթափի եզրին: Գուցե այնտեղ, ուր ապրում են այդ սիրատուն ու կենդանի

մարդիկ՝, ահա ուրեմ ն այնտեղ, նրանց համար, մինչև օրս էլ ապրում է այն միակ՝ չկախված, ինքն իրեն չգնդակահարած աղջիկը, որին, սակայն, ես սպանել եմ, ում մեկ ուրիշը սպանել է իմ մեջ, ում անվան տակ ինչ-որ մեկը շարունակում է ապրել ինձ հետ՝ ետևում թողած իր խորությունը, դուրս մղած հոգով, ծատվելով սպանվածի դիմակի տակ՝ անձարակ կերպով նմանակելով նրա նախկին շարժում ներն ու բառերը. այս, երևի այնտեղից երևացողը նա չէ, բայց ես ախր հենց այն պատճառով եմ վատ ծատվել, որ ամեն ինչ տեսանելի լինի բոլորին, չէ՞ որ մենք այդպես ենք ապրում, մեզ մոտ այդպիս է...

Ի՞նչ սոսկալի կլինի, եթե հայտնվես նրանց մեջ, սիրո տիրությում, այնտեղ՝ թափանցիկ, պայմանական ցանկապատի ներսում և այնտեղից՝ սեփական էության բուն խորքից նայես փողոցիո, սեփական բնակարանիո, ինք քեզ, որպես արնախումի, որը հագել է իր կլլած տղայի հագուստն ու նրա անունը փակցրել զրպանիկին, որ մտահան չանի: Մենք բոլորս այնտեղ ենք, Տե՛ր Աստված, օրինի՛ր, դրա համար էլ այդպիսի նեղվածք է այն տնակում, քանի որ այնտեղից հեռանալը սարսափելի է և անհնարին. սա մեզ միացնող միակ տեղն է, բացի այդ, ինչ-որ ժամանակ այս անկյունը գտած պապիկը գնացքի տակ ընկնելուց և շոգեքարշի երկու անխվների տակ ոտքերը կտրելուց հետո դեռ ողջ է ... Այսօր նա ինձնից օղու փող ինդրեց, իսկ երեկ վերադարձեց պարտքը. լավ մարդ է, ինչո՞ւ ինձ այդպիս նեղացրեց, ինչ անենք, թե սպանածս տղայի շորերն են հազիս, ինձ տալիք նրա ոռւրին ուրախությամբ կմոռանայի, բայց նա չի կամենում ընդհանուր որևէ բան ունենալ ինձ հետ, հաջորդ աղջնակից մի ոռովլի է խլում ու ինձ տալիս: Տխուր է... Այս ի՞նչ հաճելի բան անեմ նրանց համար: Ոչինչ, երբեք: Գուցե հրդեհեմ տունը...

Նրանց կ յանքում և՝ հրդեհ կա, և՝ սպանություն, և՝ բանտ, և՝ մեկը մյուսի ետևից ծլող երեխաներ: Նրանք ոչ կով ունեն, ոչ բանջարանոց, նրանք ունեն այն, ինչը մենք չունենք: Նրանք ամեն ինչ ունեն, անզամ բացակայությունն այն բանի, որ բոլորն ունեն, իսկ դու՝ ոչինչ չունես: Կարելի՞ է ներս մտնել. չեն լսում: Դռնակը միշտ բաց է. երբեք ներս չես մտնի: Խիդդի թույլ չի տա: Ուրեմ ն հենց այն, ինչը թույլ չի տա հյուրընկալություն խնդրել նրանցից, դեռ մեջդ ապրող խիդճն է...

Ահա և նորեկ գարունը. տղան՝ որդյակը, այնպես գեղեցիկ էր, որ անցյալ գարնանն ամուսնացավ այս չքնաղ աղջկա հետ (հենց նա էր այն ժամանակ ավելացել պարսպի ետևում, նրանց՝ դեպի գետակը սողացող ամայության լճակում)... տղան՝ որդ յակը, երեկ այս գիշեր մորթել են զնդակով, դանակով քունքին կրակել. նա հանցախմբի հետ էր կապվել, իսկ հենց ամուսնացավ՝ առմիշտ կապերը խզեց նրանց հետ: Կամ սա էր եղել պատճառը, կամ էլ ուրիշ մի բան... վաղը չէ մյուս օրը նրան, սիրելին, գտան թփերի մեջ մորթված, Ֆինլանդական կայարանի մոտ: Դուռը դաշտում եմ փնտրում:

Այսպես, այսպես: Այս ամենն ինձ հետ չի եղել: Երբեք, ոչ մի կերպ, անհարիր է բնույթիս, ինձ հետ չի կարող լինել: Ինքնասպանությունս պահեստում է: Ճակատագիրս՝ պաշտոնաթողը: Հոգիս՝ թոշակի անցած: Խիդաս՝ ցցի վրա: Մարմինս՝ վերանորոգման տրված: Խելքս՝ խորդանոցում: Ամուսնական զույգը՝ հանցալիցներ, սուսուփուս կերել է մանկանը. հետո տատիկը նրան գտավ բանջարանոցում, հիմա օրորոցայիններ է երգում

Նրա համար, զույգը գետակի կողմ ն է թեքվում, ամուսինը տանում է իրենց սպանած մարդկանց վրայից հանած, սպանություն գործելու համար չափով ու որակով իրենց համապատասխանող սպիտակեղենը լի զամբյուղով: Ահա՝ ինչպես որ բիբերում արտացոլվում են ցանկապատի շրջված ձաղերը, այդպես էլ ես... և մարգագետինն ամայացավ՝ ինձ ձանապարհելով լրված տաշտի հայացքով: Երբ բոլորը վախից իրենց բաղնիքը նետվեցին, տաշտը մոռացան:

Այն տանն ապրում է ճակատագիրը: Այն բանում-ջանում է նրանց համար, ովքեր չեն կարողացել նմանվել մեզ, եթե անզամ ցանկացել են, այլ էդպես էլ մնացել են՝ նստելով մեր կավածեփ երկաթակուռ կաղապարների եզրին, իրենց նույնքան պատահաբար տեղավորելով այս կ յանքում, ինչպես ինչ-որ մեկի մայրը, մեկնումեկի տատը կամ պարզապես հեռու ազգականուիին:

Սա էլ հենց ժողովուրդ հասկացությունն է, և ո՞չ թե երգերը, ո՞չ թե կեշիները, այլ ժողովուրդը, այսինքն՝ աստվածային ճակատագիրը, որ երկրի վրա դեռ տրվում է ումանց: Նրանց մեջ բոլոր նրանք են, ովքեր եղել են, ովքեր չկան, ովքեր չեն էլ եղել: Ամենը, ինչ սիրել եմ, ամենը, որ դեռ սիրում եմ իմ մեջ մնացած այն մասով, որ վաճառքի չեմ հանել, ամենը, ինչ ունեցել եմ, և ամենը, որ դեռ մնացել է ինձ. շատ է քիչ, բայց սա այլս հենց այն է, ինչը ես սիրում եմ:

Ճակատագիրը ժողովուրդն է, ժողովուրդը՝ ճակատագիրը: Ես՝ օտարվածս, կողմանակի մեկն եմ: Քանի դեռ միջից դուրս չի թափվել ողջ նախանձս, քանի դեռ ինձնից մնացած շոայլ փշուրը չեմ դրել անկշտում ափի մեջ, երբեք չեմ անցնի, չեմ մտնի այնտեղ, ուր ամեն ինչ երևում է՝ կարծես ափի մեջ, ուր դոնակը մի՛շտ բաց է կրնկի վրա...